

7 Förskolan

7.1 Förskolans pedagogiska uppdrag ska stärkas

Förslag: Förskolans pedagogiska uppdrag ska stärkas.

Skollagsberedningens förslag

Från att ha varit en del av familjepolitiken ingår förskolan sedan slutet av 1990-talet som det första steget i sammanhållet utbildningssystem. Genom införandet av en läroplan för förskolan (Lpfö 98) har förskolans pedagogiska uppdrag förtydligats och verksamheten fått mer preciserade nationella mål.

Förskolan har tillsammans med andra pedagogiska verksamhetsformer blivit en självklar del av det moderna välfärdssamhället, som gör det möjligt för föräldrar att förena föräldraskap med förvärvsarbete och studier. Genom ett omfattande reformarbete har tillgängligheten ökat, avgifterna sänkts och nya grupper av barn fått del av verksamheten.

I avsnitt 1 och 2 framgår våra förslag om att förskolan ska bilda en egen skolform, en reglering av förskolechefens övergripande ansvar samt förskollärarnas pedagogiska ansvar. För att stärka kvaliteten och bättre ge uttryck åt den pedagogiska utveckling som präglar förskolan i dag bör förskolans reglering i skollagen förstärkas ytterligare. Dessa förändringar behandlas i det följande.

7.2 Förskolans uppdrag och syfte

Förslag: Syftet med förskolan ska vara att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap samt förbereder barnen för fortsatt utbildning.

Skollagsberedningens förslag

Som framgår av avsnitt 1 föreslår Skollagsberedningen att förskolan ska bilda en egen skolform inom utbildningsväsendet och ha samma övergripande mål som andra skolformer. Därmed får de olika skolformerna inom skolväsendet ett enhetligt och tydligt regelverk. Avsikten är dock inte att förändra förskolans uppdrag, som det uttrycks i förskolans läroplan (Lpfö 98). Uppdraget innebär även fortsättningsvis att ge barn såväl en god omsorg som pedagogisk verksamhet och bidra till goda uppväxtvillkor.

Förskolan är ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens utveckling och lärande. Samarbete med föräldrarna är därför ett utmärkande drag för verksamheten. Förskolan är till för barnets egen skull och har betydelse för barnets allsidiga utveckling. Till sammans med föräldrarnas insatser för barnets utveckling och fostran bidrar förskolan till att lägga grunden för ett livslångt lärande. Samtidigt skapas en möjlighet för föräldrar att förena föräldraskap och förvärvsarbete.

Omsorg, utveckling och lärande innebär att se till hela barnet och dess behov. Den pedagogiska verksamheten i förskolan ska anpassas till varje barns behov och förutsättningar och vidareutvecklas utifrån förskolans uppdrag, mål, förutsättningar och

traditioner. Det innebär även att barn i förskolan ska vara delaktiga och ges möjlighet till inflytande.

Verksamheten i förskolan har i sitt uppdrag en social dimension som innebär att främja och utveckla allsidiga kontakter och social gemenskap både mellan barnen och mellan barn och vuxna. Bästa möjliga förutsättningar ska skapas för varje barn att utveckla lust och nyfikenhet och förbereda dem för fortsatt lärande.

Förskolans syfte och uppdrag bör även i fortsättningen framgå av de begrepp som används för verksamheten. Detta innebär att förskolan inte saklöst kan överta skolans terminologi. Definitionen av begreppet undervisning har i detta förslag kompletterats med "utveckling och lärande" och har därmed anpassats till såväl förskola som skola. Vi anser att begreppet *barn* ska behållas i stället för *elever* i förskolans verksamhet.

Skollagskommittén föreslår att kommunen ska informera barnens vårdnadshavare om förskolan och dess syfte samt verka för att barn som har rätt till förskola deltar i denna. Regeringens proposition *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för tre-åringar* (prop. 2008/09:115) som bl.a. innehåller förslag om en utökad kommunal informationsskyldighet har nyligen antagits av Riksdagen. I propositionen föreslås att kommunen ska informera barns vårdnadshavare även om andra verksamheter än förskola.

Om barnets vårdnadshavare önskar pedagogisk omsorg i form av t.ex. familjedaghem flerfamiljslösningar eller andra pedagogiska verksamhetsformer i stället för förskola för sina barn bör kommunen sträva efter att tillgodose detta önskemål. Se vidare avsnitt 23.2 Pedagogisk omsorg.

7.3 Barngruppernas sammansättning och storlek

Förslag: Barngrupperna ska ha en lämplig sammansättning och storlek.

Skollagsberedningens förslag

Enligt dagens skollag ska barngrupperna i förskolan ha en lämplig sammansättning och storlek. Bestämmelsen är en viktig markering och bildar utgångspunkt i det dagliga pedagogiska arbetet samt det systematiska kvalitetsarbetet i verksamheter och kommuner. Även för kommunernas övergripande planeringsarbete ska bestämmelsen kunna användas som riktmärke att utgå från för en flexibel resurstilldelning till olika verksamheter.

Statens skolverk har utfärdat allmänna råd för kvaliteten i förskolan, baserade på forskning och erfarenhet. Barngruppens storlek och personaltäthet framhålls i råden som en viktig kvalitetsfaktor. Förutsättningarna varierar från grupp till grupp och från tid till annan och det är alltid nödvändigt att anpassa gruppstorlekar och personaltäthet till de förutsättningar som råder i varje förskola.

Kommunerna avgör, utifrån lokala förhållanden, vilken gruppstorlek och vilken personaltäthet som är den lämpligaste. Enligt Skolverkets utvärderingar har det främst varit ekonomiska överväganden som avgjort gruppstorlekarna.

Faktorer som upptagningsområdets sociala struktur, personalens utbildning och andelen barn i behov av särskilt stöd har haft mindre betydelse.

Barnen i förskolan omfattas inte av arbetsmiljölagen (1977:1160), till skillnad mot elever från och med förskoleklassen samt de vuxna som arbetar i olika skolformer. Skollagskommittén anser att en konsekvens av att förskolan blir en egen skolform bör vara att arbetsmiljölagen ska utvidgas till att även omfatta barn i förskolan. Vilka förändringar som detta föranleder har övervägts inom ramen för den utredning, som tillsattes av regeringen i juni 2004 (dir. 2004:91) för översyn av vissa delar av arbetsmiljölagen. Utredningen lämnade ett delbetänkande (SOU 2006:44) i maj 2006 och sitt slutbetänkande (SOU 2007:43) i juni 2007. I utredningen har det framkommit att det finns vissa brister i tillsynen över bl.a. barnens hälsa och säkerhet i förskolan. Utredningen ansåg dock inte att det är lämpligt att

åtgärda bristerna med en utvidgning av arbetsmiljölagen till barn i förskolan utan menade att arbetsmiljöarbetet i förskolan kan regleras i skollagen.

Med hänvisning till ovanstående föreslår Skollagsberedningen att dagens bestämmelse om barngruppernas sammansättning och storlek tills vidare ska bibehållas som en viktig del av förskolans allmänna bestämmelser. Som framgår av avsnitt 2.11 föreslår vi att lokaler och utrustning regleras så att syftet med verksamheten ska kunna uppfyllas. Därigenom kompletteras bestämmelsen om barngruppernas sammansättning och storlek för att förebygga ohälsa och i övrigt skapa en god arbetsmiljö.

7.4 Erbjudande av förskola

Förslag: Förskola ska erbjudas barn från och med ett års ålder.

Förskola ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Förskola ska dock inte behöva erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger.

Barn ska skyndsamt erbjudas förskola om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola. Avgift får för dessa barn endast tas ut för den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan. Förskola ska erbjudas barn enligt ovanstående om de är bosatta i Sverige och inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten

Barn ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Om det på något sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd.

Skollagsberedningens förslag

Det är viktigt att föräldrar har valfrihet och möjligheter att välja förskola eller annan pedagogisk omsorg bland en mångfald av utövare, som passar barns och familjers behov. Föräldrar ska kunna välja förskola på samma sätt som de kan välja skola. Föräldrar ska också kunna ansöka om plats i förskola i annan kommun.

I likhet med vad som gäller enligt dagens skollag föreslår Skollagsberedningen att förskola ska erbjudas barn, om de är bosatta i landet och inte har börjat i förskoleklassen eller i någon utbildning för fullgörande av skolplikten. Vilka som är bosatta i landet framgår av 28 kap. 1–3 §§ i vårt förslag till ny skollag. (Se vidare avsnitt 28.2). Förskola ska erbjudas från och med ett års ålder i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier.

Förskola behöver inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. Vi föreslår i stället att särskilda bestämmelser införs om omsorg under kvällar, nätter och helger för de föräldrar vars arbetstider är förlagda till sådana tider och som inte själva kan ordna sådan omsorg för sina barn. Detta kommer i den nya skollagen att regleras tillsammans med annan pedagogisk verksamhet. Se vidare avsnitt 23.

Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn, ska även framdeles erbjudas förskola i en omfattning om minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan. Även allmän förskola ska fortsättningsvis erbjudas alla fyra- och fem-åringar och gälla 525 timmar per år. En proposition som bland annat innehåller förslag om att avgiftsfri allmän förskola utvidgas till att gälla plats i förskola från och med höstterminen det år barnet fyller tre år har nyligen antagits av riksdagen.

Barns eget behov av förskola och barn i behov av särskilt stöd

Det bör även fortsättningsvis finnas bestämmelser om förskola utifrån barns eget behov, dock med ett förtydligande av att barnet kan ha ett behov på grund av familjens situation i övrigt, oavsett föräldrarnas förvärvsarbete eller studier. Bestämmelserna ska reglera barnets behov av förskola både när det gäller plats och omfattning. Vi föreslår således ingen ändring i förhållande till nuvarande lagstiftning av innebörden i erbjudande av förskola till barn som har ett *eget behov* av förskola. Även när det gäller barn som av *fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling* i form av förskola kvarstår dagens reglering. Dessa barns behov av plats, omsorg, stöd samt avgifter bör regleras i två olika bestämmelser.

Som exempel på vad som kan utgöra barns eget behov av förskola kan nämnas barn med ett annat modersmål än svenska eller om barn i glesbygd. Ett annat exempel är barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har ett funktionshinder som begränsar barnets fysiska eller psykiska utveckling. Även barn vars föräldrar är långtidssjukskrivna, sjuk- eller förtidspensionerade kan räknas in i gruppen samt barn med annat modersmål än svenska. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling kan vara barn med funktionshinder av olika svårighetsgrad. Dessa barns rätt gäller inte enbart tillgång till en plats utan även en verksamhet av sådan kvalitet att barnet får sitt behov av särskilt stöd tillgodosett.

Det är viktigt att barns behov av trygga förhållanden ägnas speciell uppmärksamhet när kommunerna bedömer erbjudande och deltagande i den pedagogiska verksamheten. Det finns en risk för att kommunens handläggning blir otydlig, om barn som har ett eget behov och barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av stöd skulle regleras under samlingsbegreppet barnets eget behov, vilket är Skollagskommitténs förslag. Det är viktigt att inte försämma situationen för barnen och deras familjer jämfört med idag. En förändrad lagstiftning behöver beakta vissa barns särskilda och specifika behov av förskola, stöd och av-

giftsfrihet. En del av dessa barn har ett funktionshinder. Som en del i både familje- och handikappolitiken måste därför ett barns vårdnadshavare kunna fortsätta att förena förvärvsarbete med familjelivet.

Kommunerna ska således även fortsättningsvis vara skyldiga att erbjuda förskola till barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling. Detta gäller barn oavsett ålder och inte som i kommitténs förslag endast barn i behov av särskilt stöd före ett års ålder. Med utgångspunkt i dagens lagstiftning ska den nya skollagen reglera och förtydliga dessa barns behov av stöd i sin utveckling, bl.a. ska plats erbjudas skyndsamt.

Skollagsberedningen föreslår att dagens avgiftsbefrielse på 15 timmar i veckan kvarstår oförändrad för barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling och därför anvisats plats i förskola. För vistelse utöver 15 timmar i veckan får kommunen ta ut avgifter enligt kommunens gällande taxa.

Dagens reglering anger att kommunen ska bedriva uppsökande verksamhet så att barn i behov av särskilt stöd deltar i förskolans verksamhet. Lagstiftningen härrör från den tid då förskolan reglerades i Socialtjänstlagen. Förskolan tillhör numera utbildningsområdet och det är sannolikt mycket få kommuner som bedriver uppsökande verksamhet idag. Habiliteringen inom landstinget för barn med funktionshinder eller socialtjänsten i en kommun kan upplysa de föräldrar som har barn i behov av särskilt stöd om möjligheten att få stöd i form av förskola. Dessutom ingår det i barnavårdscentralens uppgift att göra utvecklingsbedömningar under hela förskoleåldern och vid behov ge hjälp och stöd i föräldraskapet, t.ex. råd om plats i förskola. Även öppna förskolan kan användas på detta sätt. Regleringen om kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet kan därför tas bort.

Varje barn ska ges förutsättningar till utveckling och lärande

Alla barn ska ges den ledning och stimulans, som de behöver i sitt lärande och sin utveckling för att utifrån sina behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt. Utgångspunkten är att alla barn som behöver det ska få särskilt stöd. Dagens lagstiftning reglerar inte vem som ansvarar för att särskilt stöd i förskolan genomförs. Skollagskommittén lämnar inte heller något förslag på hur ansvaret ska regleras. För att uppnå likvärdighet mellan de olika skolformerna bör det även regleras vem som har ansvaret för att barn ges det stöd de behöver i förskolan. Skollagsberedningen anser att bedömningen av vilka insatser som är lämpliga ska göras av förskolans ledning, tillsammans med personalen, och alltid tillsammans med barnets vårdnadshavare. Förskolechefen får härigenom ett ansvar som motsvarar rektors ansvar i skolan men utifrån förskolans förutsättningar.

Många barn stöter någon gång under sin förskoletid på svårigheter och behöver under en kortare tid någon form av stöd. Andra barn behöver stöd kontinuerligt under hela förskoletiden på grund av sjukdom, sociala förhållanden, funktionshinder eller svårigheter att tillgodogöra sig verksamheten av andra orsaker. Det finns ingen definition av begreppet *behov av särskilt stöd* i lagen. Det är heller inte möjligt att i lagtext närmare definiera vilka förutsättningar som ska finnas för att stöd ska ges i förskolan. Bestämmelsen måste därför bli allmänt hållen och knytas till ett ansvar för förskolan att tillgodose barnets stödbehov. För många barn är en generellt god kvalitet det viktigaste. För andra kan det vara nödvändigt med särskilda stödinsatser som komplement. Stödet kan ges som personalförstärkning, antingen till barngruppen generellt eller till det enskilda barnet, eller i form av konsultation och handledning till personalen. En minskning av antalet barn i barngruppen eller anpassning av lokalerna kan vara andra stödformer. Insatser ska göras efter en bedömning i varje enskilt fall av vilken insats som är mest lämplig.

För förskolan innebär förslaget att barn ska ges särskilt stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att barnet ska ha möjlighet att utvecklas och lära enligt läroplanen. Bestämmelserna är anpassade för förskolan, eftersom målen där inte avser individuella barns prestationer utan istället inriktas på verksamhetens kvalitetsutveckling.

Det är barnets behov av stöd som ska vara vägledande för beslutet. För förskolechefen är därför varje beslut om stöd något som måste föregås av noggranna pedagogiska överväganden, samtidigt som det också finns ekonomiska realiteter att beakta.

7.5 Modersmål

Förslag: Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Skollagsberedningens förslag

Skollagsberedningen anser att stödet till barn i förskolan med annat modersmål än svenska behöver förstärkas. Sverige är i dag ett mångkulturellt land med många olika etniska, religiösa eller språkliga grupper som har band till sitt ursprung, sin kultur och sina värderingar. Behovet av att uppmärksamma flerspråkiga och flerkulturella barns specifika förutsättningar ökar. Det är en grundläggande uppgift för förskolan att ge alla barn möjligheter att tillvarata sina resurser på bästa sätt. Att stödja barns språkutveckling och kulturell mångfald är därför en viktig uppgift för förskolan.

Språk och lärande hör ouppslösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Forskning visar att barn med utländsk bakgrund, som har goda kunskaper i sitt modersmål samt god kännedom om sin bakgrund och som vistas i flerspråkliga miljöer

har bättre möjligheter att lära sig svenska och även inhämta och utveckla färdigheter inom andra områden, t.ex. matematik. Stöd för barn med annat modersmål än svenska är därför mycket viktigt i förskolan, särskilt för yngre barn som är i färd med att utveckla språk och identitet. Det räcker inte med att barnen talar sitt modersmål i hemmet. Även förskolan bör bidra till att modersmålet utvecklas för att barnen aktivt ska kommunicera på såväl sitt modersmål som på svenska.

Av läroplanen för förskolan framgår i dag att det ligger i förskolans uppdrag att medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Vidare anges att förskolan ska bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd att utveckla en flerkulturell tillhörighet. Sverige har även folkrättsliga åtaganden när det gäller nationella minoriteter i enlighet med ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Särskilda bestämmelser rörande förskoleverksamhet på finska, meänkieli och samiska finns även i minoritetsspråkslagarna (1999:1175 och 1176). För att förtydliga förskolans uppdrag införde regeringen 2005 ett mål för förskolan att sträva mot för barn med annat modersmål än svenska. Dessa barn ska i förskolan få möjlighet att utveckla sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.

Arbetet med att stödja barns språkutveckling är i första hand en pedagogisk fråga för förskolan. Barn lär i de vardagliga aktiviteterna, i lek och i skapande verksamhet. I varje förskola där det finns barn med annat modersmål än svenska eller som hör till någon av de nationella minoriteterna ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas till barnens behov. Särskilda åtgärder som tvåspråkig personal, lärare i modersmålsstöd, kulturstödjare m.m. kan vara viktiga komplement. Även barnens föräldrar är en viktig tillgång och resurs för förskolan i detta avseende.

Ett viktigt stöd i arbetet med barnens språkutveckling är Tema Modersmål – en webbplats som Skolverket driver. Webbplatsen är formad som en resurs för de som arbetar inom förskola och skola. De olika språkens temaplatsar innehåller information, material och verktyg för kommunikation. Temaplatsen innehåller för närvarande 33 språk och drivs av aktiva modersmåls lärare. Temaplatsen lyfter fram bra pedagogiska resurser. Här kan förskolans personal erhålla en översikt av möjligheter att utveckla modersmål i förskolan och få kunskaper om metoder och utbud av material för hur modersmålet kan stödjas.

En ny bestämmelse för barn med annat modersmål än svenska innebär inte att förskolan åläggs nya arbetsuppgifter. Förskolan har redan i dag ett ansvar genom läroplanen för dessa barns språk- och identitetsutveckling. Regleringen innebär en precisering och ett förtydligande av förskolans uppdrag. Enligt skollagsberedningens bedömning ska det även fortsättningsvis vara en pedagogisk fråga hur barn med annat modersmål än svenska ska få stöd för sin utveckling och sitt lärande i förskolan. Huvudmannen avgör vilka resurser och kompetenser som krävs i olika arbetslag för att uppfylla regleringen i detta avseende.

7.6 Utvecklingssamtal i förskolan

Förslag: Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång per halvår ska personal och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare ska ha det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalens genomförande.

Skollagsberedningens förslag

Samverkan mellan hem och förskola bör stärkas och förskolan som egen skolform bör ha likartade regler för föräldrainflytande som andra skolformer. Skollagsberedningen föreslår att utöver fortlöpande samtal vid dagliga möten samt mer organiserade föräldraaktiviteter i förskolan, ska personal och barnets vårdnadshavare minst en gång varje halvår genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande både i och utanför förskolan (utvecklingssamtal). Förskollärare ska ha det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalets innehåll och genomförande. Vem som genomför utvecklingssamtalet avgörs på varje förskola. Det kan vara naturligt att den i personalgruppen som har ett särskilt ansvar för barnet eller den person som känner barnet bäst, oavsett yrkeskategori, genomför utvecklingssamtalet.

Bestämmelsen om utvecklingssamtal i förskolan ska regleras specifikt i kapitlet om förskolan för att bäst kunna anpassas till förskolans uppdrag. Bestämmelsen är ny och skiljer sig från andra skolformer. Det är inte meningen att samma modell för utvecklingssamtal som finns i grundskolan ska bli norm även i förskolan. Till skillnad mot skolan har förskolan inte några mål för barnet att uppnå. Det är inte det enskilda barnets resultat som ska utvärderas. Däremot är det viktigt att följa hur varje barns lärande och utveckling sker och hur förskolan kan bidra till detta. Målen att sträva mot i förskolans läroplan anger inriktningen av förskolans arbete och därmed också den önskade kvalitetsutvecklingen. Pedagogisk dokumentation och portfolio är exempel på metoder som har utvecklats för utvärdering av verksamheten, samtidigt som de är olika sätt att följa barnens utveckling och göra barnens lärprocesser synliga, för barnet, föräldrarna och personalen. Det är viktigt att se både vad som föränas och vad som skiljer förutsättningarna för utvecklingssamtalet i förskolan och skolan.

Utvecklingssamtalet ska bygga på en bred och nyanserad bild av barnets utveckling och lärande. Barnets utveckling sätts in i ett vidare pedagogiskt och socialt sammanhang i samspelet med

andra barn och vuxna. Barnet jämförs inte med någon annan än sig själv och inte utifrån fastställda normer.

Utvecklingssamtalet ska vara väl förberett och strukturerat. Det är även viktigt att framhålla att det inte kan ersätta de dagliga kontakter och kontinuerliga samtal som personal och föräldrar har när barnet lämnas och hämtas i förskolan.

7.7 Kommunens ansvar

7.7.1 Hemkommunens ansvar

Förslag: Kommunen ska kunna fullgöra sina skyldigheter också genom att erbjuda barnet en motsvarande plats i en förskola med enskild huvudman (fristående förskola).

Skollagsberedningens förslag

Enligt nuvarande skollag ska den kommun där barnet stadigvarande vistas erbjuda förskoleverksamhet. För övriga verksamheter med kommunal huvudman ligger ansvaret i stället på hemkommunen, dvs. den kommun där barnet är folkbokfört. Skollagskommittén föreslår att ansvaret ska överflyttas från vistelsekommunen till hemkommunen.

Regeringens proposition *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115) med bl.a. förslag om att ansvaret för att barnet erbjuds förskola överflyttas från vistelsekommunen till hemkommunen har nyligen antagits av riksdagen. Vidare föreslås att kommunernas informationsskyldighet utökas till att gälla alla former av förskoleverksamhet, både med enskild och kommunal huvudman.

Kommunens möjlighet att fullgöra sina skyldigheter när det gäller erbjudande om plats i förskola, genom att komma överens med någon annan kommun om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan, kvarstår oförändrad. I lagens 21 kap.

Entreprenad och samverkan, anges att kommunen får sluta avtal med någon annan kommun (samverkan) eller en enskild huvudman om att denna ska utföra kommunens uppgifter inom förskolan.

Som redan tidigare nämnts får kommunen godkänna och ska i sådana fall lämna bidrag till fristående förskola. Vid fördelning av platser kan kommunen använda sig såväl av sin egen förskola som av annan huvudmans förskola i kommunen. Det är viktigt att kommunerna även framöver har detta helhetsansvar över utbudet av förskolor i kommunen. Hänsyn ska tas till önskemål från barnets vårdnadshavare. Det måste kunna godtas om föräldrar vill tacka nej till ett erbjudande om plats i t.ex. en verksamhet som drivs med en viss konfessionell eller pedagogisk inriktning, som föräldrarna inte delar. Kommunen bör i sådana fall erbjuda en plats i en annan förskola. Det är inte heller ovanligt att föräldrar väljer att ställa sig i kö till just den förskola där de vill ha sitt barn även om detta innebär längre väntetider.

7.7.2 Förskola i annan kommun

Förslag: En kommun ska vara skyldig att, efter önskemål från ett barns vårdnadshavare, ta emot ett barn från en annan kommun i sin förskola om det finns särskilda skäl med hänsyn till barnets förhållanden. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun. Vid mottagande ska kommunen ha rätt till ersättning för sina kostnader från barnets hemkommun.

Skollagsberedningens förslag

Det är förmodligen relativt sällsynt att barn vistas stadigvarande i en annan kommun än hemkommunen. Övervägande skäl talar

för att frågan regleras likartat för alla skolformer i hela skollagen. Genom enhetliga regler ökar förutsättningarna för integration mellan olika verksamheter och möjligheten att från förskolan få gå vidare till förskoleklassen och grundskolan vid samma förskole- eller skolenhet i samma kommun, hemkommunen.

Skollagsberedningen föreslår därför att bestämmelserna om skyldighet att erbjuda förskola kompletteras med en ny regel motsvarande den som redan finns för bl.a. grundskolan. Förslaget innebär att varje barns hemkommun har det grundläggande ansvaret för erbjudandet av förskola. Efter önskemål från ett barns vårdnadshavare ska dock barn tas emot i en annan kommun än sin hemkommun om det finns särskilda skäl med hänsyn till barnets förhållanden.

Detta kan till exempel gälla barn som genom föräldrarnas gemensamma vårdnad har anknytning till två kommuner eller barn i behov av särskilt stöd som önskar ta del av lämplig verksamhet i en annan kommun som är anpassad för barnets behov. Ytterligare skäl för att ett barns vårdnadshavare önskar förskola i annan kommun än hemkommunen kan vara geografiska, nämligen att barnet bor nära en kommungräns och en annan kommuns förskola, eller att barnets vårdnadshavare arbetar i en annan kommun. I sådana fall underlättas barnets och familjens vardag betydligt av att få plats i en annan kommuns förskola. Bestämmelsen bör även kunna tillämpas i fall då barn som i dag ska ges möjlighet till förskola på samiska, meänkieli eller finska enligt lagarna om rätt att inom de särskilda förvaltningsområdena använda dessa språk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar (jfr SFS 1999:1175 och 1999:1176) inte är folkbokförda i kommunen där de stadigvarande vistas. Detta gäller även i vissa andra fall då barn som hör till någon av de nationella minoriteterna inte har möjlighet att gå i minoritetsspråkig förskola i sin hemkommun. Avsikten med förslaget är dock inte att öppna en möjlighet att gå växelvis i två olika kommuners förskolor för barn som bor växelvis hos sina föräldrar i två olika kommuner.

Mottagande av barn i andra kommuners förskola förekommer även idag. Kommunerna har i sådana ärenden kommit överens med varandra om behov, omfattning och kostnader för verksamheten. Förslaget till ny reglering innebär att kommunen alltid efter önskemål från barnets vårdnadshavare ska bedöma om det finns särskilda skäl med *hänsyn till barnets förhållanden*. Då detta inverkar på kommunernas planering och ekonomiska förutsättningar föreslår vi att det alltid är den mottagande kommunens bedömningar som avgör om barnets förhållanden motiverar en plats i kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett barn från en annan kommun ska den inhämta ett yttrande från barnets hemkommun. Vidare ska kommunerna alltid få rätt till ersättning för barn i förskolan som inte är hemmavarande i kommunen genom interkommunal ersättning. Regleringen av sådan ersättning utformas i likhet med motsvarande regler för interkommunal ersättning för elever i grundskolan.

Motsvarande möjlighet om rätt till mottagande i annan kommun med hänsyn till personliga förhållanden och särskilda skäl bör även gälla för förskoleklassen (se avsnitt 8 Förskoleklassen). Då denna möjlighet har funnits för grundskolan sedan tidigare skapas ett enhetligt regelsystem som underlättar övergångarna mellan skolformerna.

Regeringens proposition *Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar* (prop. 2008/09:115) har antagits av riksdagen och de nya bestämmelserna börjar i här aktuella delar att gälla den 1 juli 2009. Bestämmelserna innebär bl.a. utökade möjligheter att kunna gå i förskola i annan kommun än hemkommunen. I dessa fall ska den mottagande kommunen eller den fristående förskolan ha rätt till ersättning för sina kostnader från barnets hemkommun efter de grunder som hemkommunen tillämpar. Genom de nya reglerna kommer föräldrar således få större möjligheter att påverka var deras barn går i förskola.